

Recerca

Els usos lingüístics a l'Administració de Justícia 2008

Autors

Josep M. Codinach
ICC, Consultors Culturals S.L.

Ignasi Genovès
Secretaria de Política Lingüística

El text aborda els principals resultats de l'Enquesta sobre usos lingüístics a l'Administració de Justícia a Catalunya 2008, promoguda per la Secretaria de Política Lingüística i el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Introducció

L'any 2007 es va portar a terme l'Enquesta sobre usos lingüístics a institucions públiques de Catalunya (EULIP), que es va fer a l'Administració de la Generalitat i els seus organismes autònoms i empreses vinculades, a l'Administració local (ajuntaments de més de 5.000 habitants i consells comarcals), a l'Administració perifèrica de l'Estat a Catalunya, així com també als col·legis professionals i a les federacions d'entitats i associacions. Per les seves pròpies característiques, es va deixar per a una segona fase l'estudi dels usos lingüístics a l'Administració de Justícia (EULIP-JU).

Així, durant l'any 2008 s'ha portat a terme aquest estudi fruit de la col·laboració entre la Secretaria de Política Lingüística i el Departament de Justícia, amb el suport tècnic de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). El treball de camp l'ha efectuat l'empresa ICC, Consultors Culturals S.L.

Tant l'EULIP del 2007 com l'EULIP-JU del 2008 estan recollides al Pla estadístic 2006-2009 de Catalunya.

Metodologia

La metodologia emprada per portar a terme l'enquesta ha estat l'entrevista personal als secretaris judicials de totes i cadascuna de les oficines judicials a Catalunya, en considerar el secretari judicial l'òrgan amb un coneixement més aprofundit i transversal de l'operativa de les esmentades oficines.

Igualment s'han analitzat les dades recollides per observació visual per part dels enquestadors.

La font de les dades emprada ha estat la relació d'oficines judicials amb data de setembre de 2008, proporcionada pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

L'univers d'oficines judicials a Catalunya, dels diversos àmbits jurisdiccionals (civil, penal, contenciós administratiu, laboral i mixt), era en aquell moment de 559. Per a l'Enquesta sobre usos lingüístics a l'Administració de Justícia de Catalunya 2008 s'han entrevistat 550 dels 559 secretaris judicials de les oficines judicials de Catalunya.

Les entrevistes s'han efectuat entre els mesos d'octubre i novembre de 2008.

L'explotació de les dades s'ha efectuat tenint en compte tres variables: l'àmbit jurisdiccional, l'àmbit territorial i la dimensió dels municipis.

Usos lingüístics

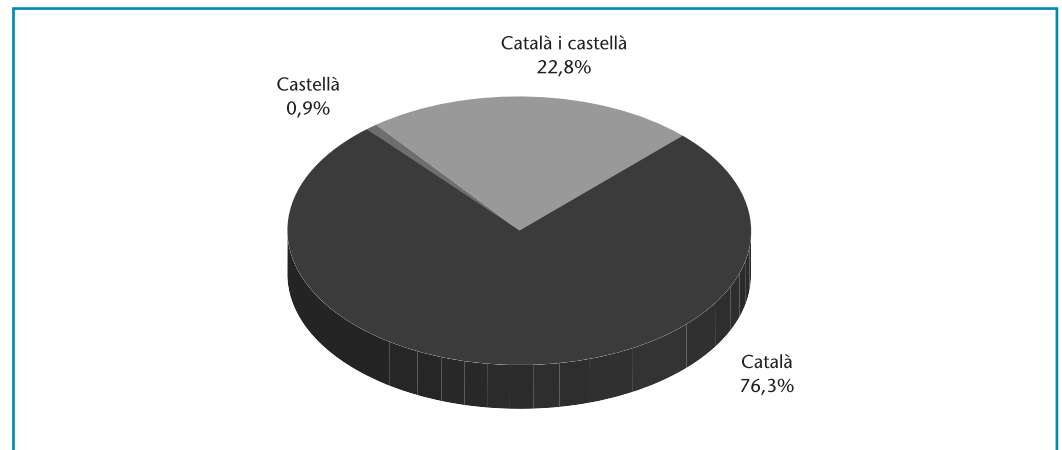
Retolació principal

Si es considera la retolació principal de les oficines judicials, un 76,3 % dels rètols principals estan escrits en català, un 22,8 % en català i castellà, i únicament un testimonial 0,9 % dels rètols principals estan escrits només en castellà, segons declaració. Generalment, no s'aprecien gaires diferències entre la percepció de l'entrevistat i la realitat observada per l'enquestador.

Quant a la variable territorial, les terres de l'Ebre i les comarques gironines presenten uns percentatges superiors de retolació exclusivament en català (100 % i 92,7 %, respectivament), mentre que a l'altre extrem, l'àmbit de ponent i l'àmbit metropolità de Barcelona (68,8 % i 71,3 %, respectivament) són els que presenten percentatges més baixos amb relació a la mitjana.

Jurisdiccionalment, l'àmbit contenciós administratiu presenta el percentatge més elevat de retolació principal en català (95,2 %), i l'àmbit penal té el resultat més baix (63,5 %).

Gràfic 1: El rètol principal de l'òrgan judicial o treballa està escrit en...

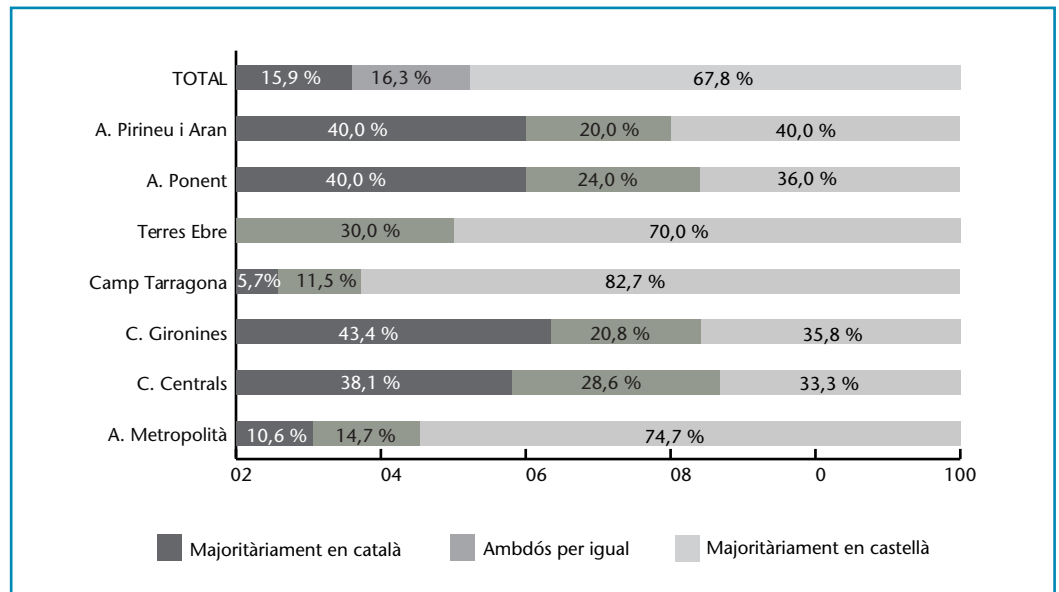

Models de documents creats

Pel que fa als models de documentació creats per les mateixes oficines judicials, es constata que el 15,9 % de les oficines utilitzen el català a l'hora d'elaborar models propis de documentació, mentre que el 67,8 % fan servir el castellà. Un 16,3 % declaren fer servir els dos idiomes en proporcions similars.

Les diferències més significatives les trobem en l'anàlisi territorial, ja que en determinats territoris s'acosten al 50 % de generació de documents propis en català (comarques gironines) i, en canvi, en altres àmbits la presència del català en l'elaboració de documents propis és gairebé testimonial (àmbit metropolità de Barcelona, Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre).

Gràfic 2: Organs judicials segons llengua d'elaboració de models propis (%).

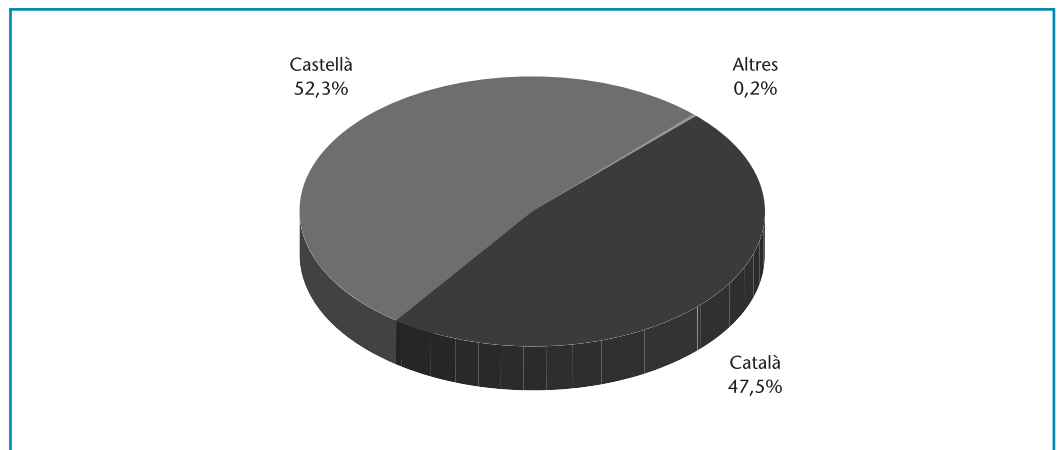
Comunicació oral amb els ciutadans

Es considera comunicació oral amb els ciutadans tant l'atenció telefònica com la comunicació presencial dins l'oficina judicial. De les respostes dels entrevistats es desprèn que gairebé la meitat de les comunicacions orals són en català (47,5 %) i l'altra meitat s'efectuen en castellà (52,3 %).

En aquest apartat s'observen també diferències notables entre els diversos territoris, ja que el Camp de Tarragona (38,2 %) i l'àmbit metropolità de Barcelona (42,2 %) són els que presenten un percentatge més baix d'ús de català.

Així mateix, es constata un increment en l'ús del català en les comunicacions orals a mesura que disminueix la dimensió del municipi. En efecte, és als municipis de menys de 35.000 habitants on s'utilitza més el català en els jutjats, concretament en un 64,5 %.

Gràfic 3. De 0 a 100, en quin percentatge aproximad diria que s'utilitza cada llengua en les comunicacions orals amb els ciutadans (atenció telefònica, comunicació presencial, etc)? (mitjana d'ús).

Reunions internes de treball

D'acord amb les respostes dels entrevistats, el català s'utilitza en el 43,5 % de les reunions internes de treball i altres comunicacions orals per qüestions laborals. Per contra, el castellà s'utilitza en el 56,5 % dels casos en les esmentades comunicacions de caràcter intern.

Per àmbits territorials, s'aprecien diferències considerables, ja que a les terres de l'Ebre el 81,3 % de les reunions internes de treball s'efectuen en català, i en canvi a l'altre extrem trobem que a l'àmbit metropolità de Barcelona o al Camp de Tarragona aquest percentatge disminueix fins al 36 % dels casos.

De la mateixa manera, la dimensió municipal també hi té la seva influència, atès que a Barcelona el català s'utilitza en les reunions internes en un 34,9 % dels casos declarats, i en canvi quan disminueix la dimensió del municipi augmenta l'ús del català, ja que en les poblacions de menys de 35.000 habitants el percentatge d'ús del català s'eleva al 65,7 %.

Llengua utilitzada en els judicis

L'enquesta recull l'opinió expressada pels secretaris judicials a la pregunta sobre quin és el percentatge aproximat d'ús de cada llengua (català, castellà i altres) en els judicis celebrats el mes anterior a l'entrevista.

De conformitat amb la resposta dels secretaris judicials, la llengua catalana va ser present en el 25,2 % dels judicis celebrats, la llengua castellana va ser present en el 74,5 % i altres llengües en un 0,3 %.

Territorialment s'observen diferències, ja que a les comarques centrals el català va ser present en un 49,5 %, i en canvi en els jutjats del Camp de Tarragona únicament en un 15,4 % dels casos.

Pel que fa a l'àmbit jurisdiccional, també hi ha notables diferències, entre el 55,7 % dels casos en l'àmbit contenciós administratiu i el 16 % en el cas dels jutjats penals.

Taula 1: De 0 a 100, globalment, en quin percentatge aproximat diria que es va utilitzar cada llengua en els judicis del darrer mes? (mitjana d'ús).

Nota: Hi ha 20 òrgans judicials que no responen a aquesta pregunta.

	Català	Castellà	Altres	Base
Àmbit metropolità	21,1 %	78,4 %	0,5 %	368
Comarques centrals	49,5 %	50,5 %	0,0 %	21
Comarques gironines	42,9 %	57,1 %	0,0 %	55
Camp de Tarragona	15,4 %	84,6 %	0,0 %	47
Terres de l'Ebre	42,0 %	58,0 %	0,0 %	10
Àmbit de ponent	38,5 %	61,5 %	0,0 %	24
Alt Pirineu i Aran	26,0 %	74,0 %	0,0 %	5
Més de 500.000 hab.	24,6 %	74,9 %	0,5 %	195
De 75.001 a 500.000 hab.	22,0 %	77,5 %	0,4 %	167
De 35.000 a 75.000 hab.	23,1 %	76,9 %	0,0 %	107
Menys de 35.000 hab.	39,6 %	60,4 %	0,0 %	61
Àmbit civil	26,9 %	73,1 %	0,0 %	136
Àmbit penal	16,0 %	83,3 %	0,7 %	166
Àmbit contenc. adm.	55,7 %	44,3 %	0,0 %	22
Àmbit laboral	27,9 %	72,1 %	0,0 %	53
Àmbit mixt	28,4 %	71,3 %	0,3 %	153
TOTAL	25,2 %	74,5 %	0,3 %	530

Atenció oral

L'enquesta demanava si existia algun criteri, ben conegut pel personal que atén el públic, sobre la llengua d'atenció oral en el primer contacte amb l'usuari.

Sobre aquesta qüestió, un 90 % dels secretaris judicials han respost que no hi havia cap criteri sobre aquest tema, un 8 % han afirmat que s'atenia oralment en català per defecte, i un 1,8 % que s'atenia oralment en castellà per defecte. Territorialment, no es perceben grans diferències. Únicament a les terres de l'Ebre, l'àmbit de ponent i els Alps Pirineus i Aran es respon més en català per defecte que en el conjunt d'oficines judicials de Catalunya.

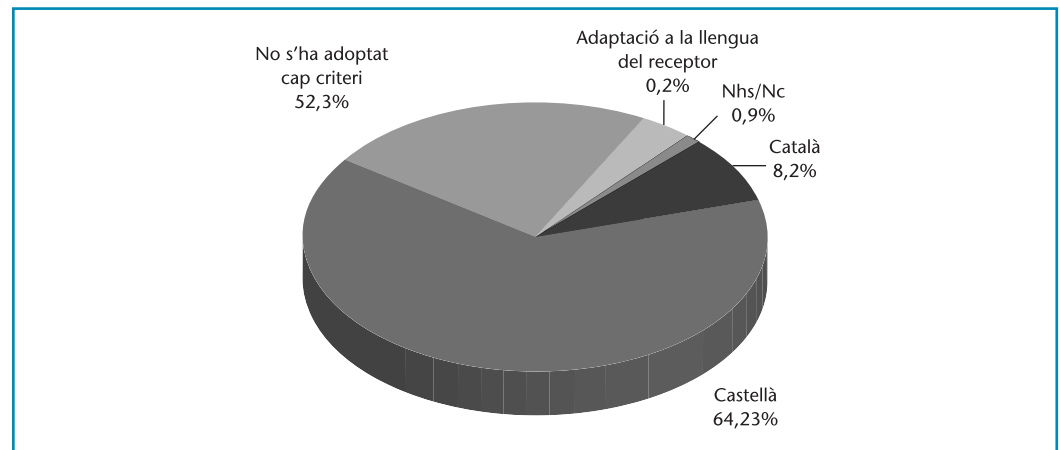
Criteris d'ús lingüístic

Llengua de les sentències i resta de documentació

A la pregunta sobre si hi ha algun criteri definit sobre la llengua que s'utilitza en la redacció de les sentències, el 8,2 % de les oficines judicials afirmen que utilitzen per defecte el català. Per contra, un 64,2 % manifesten que notifiquen les sentències en castellà per defecte, i un 22,9 % diuen que no han adoptat cap criteri referent a la llengua a utilitzar.

Si es considera la variable jurisdiccional, s'observa que és en l'àmbit contenciós administratiu on hi ha un percentatge superior de jutjats que tenen per criteri redactar les sentències en català (21,4 %). Un altre cas és l'àmbit laboral, on s'afirma que un 10,9 % dels casos es redacta per defecte en català, però en un 74,5 % dels casos es redacta per defecte en castellà.

Gràfic 4. L'organ judicial té definit un criteri, ben conegut pel personal, sobre la llengua que s'utilitza a les sentències?

Quant a la resta de documentació escrita de l'oficina judicial (tramitacions, citacions, diligències), el 14,2 % dels jutjats diuen que han adoptat el criteri d'utilitzar el català en aquest tipus de documentació, el 51,1 % han adoptat el castellà com a criteri, i un 27,5 % afirmen no tenir cap criteri sobre el tema.

Els percentatges d'ús del català són baixos, si es considera que els secretaris judicials manifesten, com es veurà a continuació, que en el 67,8 % de les oficines judicials més del 75 % del personal té la capacitat de respondre per escrit en català.

Coneixements de català del personal

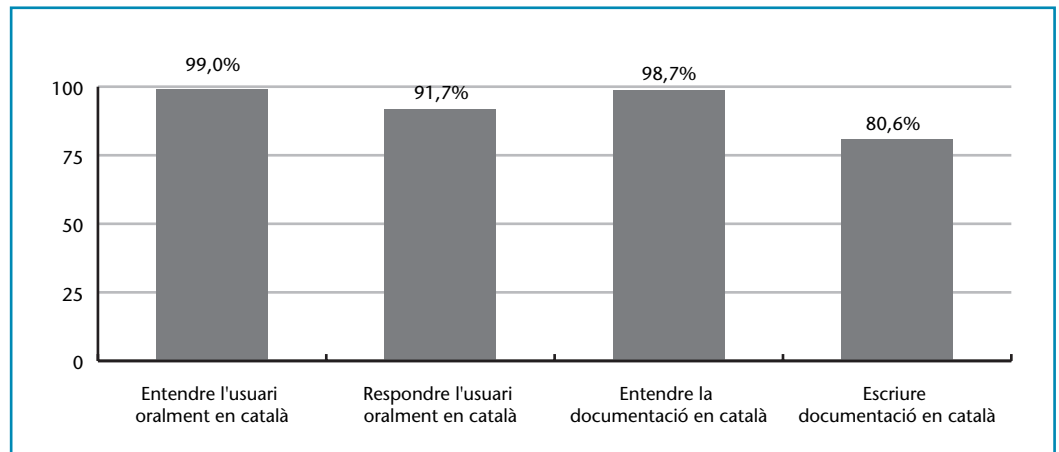
Amb relació a les habilitats passives del personal de les oficines judicials, és a dir, entendre i llegir el català, la pràctica totalitat del personal (a l'entorn del 99 %) té els coneixements adequats per entendre l'usuari oralment en català i llegir la documentació en català.

Quant a les habilitats actives del personal, això és, respondre oralment i per escrit, el 91,7 % té els coneixements de català adequats per respondre a l'usuari oralment en català, i el 80,6 % pot escriure en català la documentació judicial.

Si es considera la distribució percentual dels jutjats per trams de personal amb capacitats suficients en la llengua catalana, s'observa que el 90,8 % de les oficines judicials tenen la majoria del personal (més del 75 %) amb les competències suficients en llengua catalana per respondre-hi oralment.

Igualment es pot observar que el 67,8 % de les oficines tenen la majoria del personal (més del 75 %) amb capacitat per redactar en català.

Gràfic 5. L'òrgan judicial té definit un criteri, ben conegut pel personal, sobre la llengua que s'utilitza a les sentències?

Formació dels secretaris judicials

La meitat dels secretaris judicials afirmen haver rebut algun curs o haver assistit a alguna conferència el darrer any. D'aquests, un 83,9 % ha rebut el curs a Catalunya i la resta, un 16,1 %, fora de Catalunya.

Dels secretaris judicials que han rebut formació a Catalunya, en un 76 % dels casos la llengua vehicular del curs o conferència va ser el català, contra un 24 %, en què ho va ser el castellà. Quant a la llengua del material utilitzat durant el curs, en el 80 % dels casos va ser el català i únicament en un 20 % el castellà.

Actituds envers la llengua catalana

Pel que fa a la percepció de l'evolució del català a les oficines judicials, en comparació amb els darrers tres o quatre anys, el 23,5 % dels secretaris judicials consideren que ha augmentat l'ús de la llengua catalana, un 42,5 % creuen que s'ha mantingut igual que fa tres o quatre anys, i un 3,6 % consideren que ha disminuït. El 30,4 % restant no ho sap o no s'hi manifesta, en molts casos perquè els secretaris judicials feia menys de tres anys que eren a l'oficina judicial.

Per àmbits territorials, cal remarcar els Alts Pirineus i Aran, on el 80 % dels enquestats consideren que l'ús del català ha augmentat.

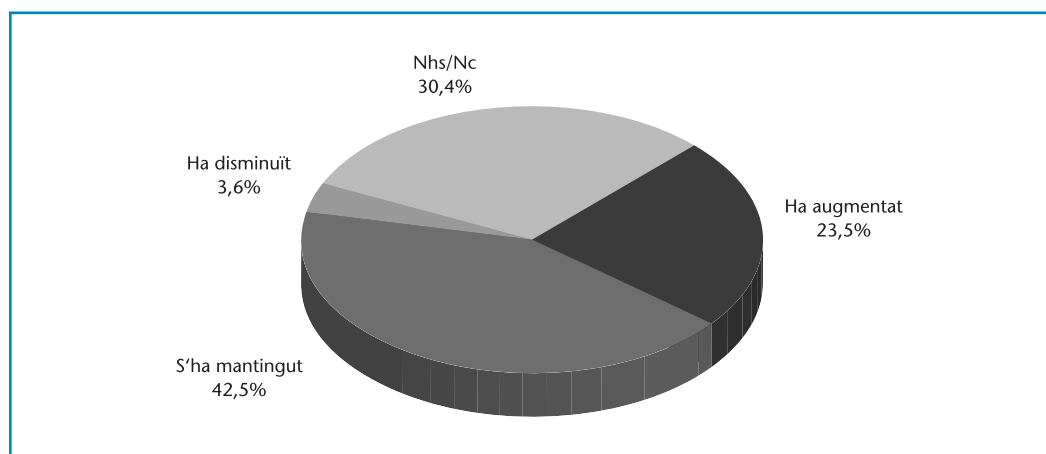
Entre els jutjats que creuen que l'ús del català ha augmentat, prop del 40 % ho atribueixen al fet que hi ha més personal que sap català que fa uns anys, i al voltant d'un 30 % a conseqüència de la normalització de l'ús social del català.

Quant a les oficines que consideren que l'ús del català s'ha mantingut, aquest fet l'atribueixen bàsicament a la inèrcia d'ús i al fet que el personal no ha variat els darrers anys.

A la pregunta sobre quins són els aspectes positius que comporta l'ús del català a les oficines judicials, el principal aspecte declarat fa referència a la proximitat i a l'atenció del ciutadà (45,8 %), mentre que un 25,6 % no hi troba aspectes ni positius ni negatius.

En canvi, si es pregunta pels aspectes negatius de l'ús del català als jutjats, un 55,6 % dels secretaris judicials consideren que no n'hi ha cap, d'aspecte negatiu. Com a aspecte rellevant es pot ressaltar que un 14 % dels secretaris judicials consideren que l'ús del català problematitza el funcionament del jutjat.

Gràfic 6. Actualment, per comparació amb tres o quatre anys enrere, creu que l'ús de la llengua catalana al seu òrgan judicial...?

Conclusions

En imatge i retolació, al voltant del 75 % dels rètols principals i interiors estan escrits en català. No s'aprecien grans diferències entre la percepció dels secretaris judicials i l'observació directa de la realitat per part dels entrevistadors.

Pel que fa als coneixements de català, la pràctica totalitat del personal, més d'un 98 %, pot efectuar sense problemes en català les funcions passives (escoltar i llegir). Quant a les funcions actives (respondre oralment i escriure), tot i ser més baixos, els resultats mostren una bona qualificació del personal judicial en llengua catalana. Conseqüentment, el baix ús de la llengua catalana en el món judicial no es pot atribuir a una baixa competència del personal en aquesta llengua, sinó a altres factors.

Pel que fa als usos lingüístics de la formació rebuda pels secretaris judicials, segons els entrevistats el català és llengua vehicular del 76 % dels cursos i sessions formatives impartits a Catalunya. Si es considera el material lliurat, el 80 % és en català.

Quant a la documentació rebuda a les oficines judicials procedent d'altres administracions, entre un 70 % i un 80 % és en llengua catalana. Per contra, en la documentació rebuda dels professionals del dret (advocats, procuradors, etc.) la proporció és inversa.

Pel que fa a la documentació d'ús extern, tot i que el 80 % del personal té capacitat suficient per redactar en llengua catalana, i que aproximadament la meitat de les reunions i les comunicacions internes es fan en català, a l'hora de crear documentació pròpia se segueix adoptant majoritàriament la llengua castellana.

Quant als criteris d'ús, el 90 % de les oficines judicials no tenen definit un criteri sobre la llengua d'atenció oral en el primer contacte (telefònic o personal) amb l'usuari. Del 10 % dels jutjats que sí que tenen definit un criteri, el 90,7 % afirmen que en el cas que l'usuari utilitzi una llengua diferent d'aquella en què se l'ha atès, es canvia a la llengua que utilitza l'usuari.

Així mateix, un 8,2 % dels jutjats manifesten redactar per defecte les sentències en llengua catalana. Contrasta amb el 64,2 % de jutjats que redacten les sentències en castellà.

Finalment, quant a les actituds, es detecta un increment rellevant de l'ús del català als jutjats, tot i que la majoria opina que s'ha mantingut els darrers tres o quatre anys. Una de cada quatre oficines judicials manifesta que l'ús del català ha augmentat, i gairebé una de cada dues manifesta que s'ha mantingut. Entre els jutjats que consideren que l'ús ha augmentat, prop del 40 % ho atribueixen al fet que hi ha més personal català que fa uns anys, i al voltant d'un 30 % a conseqüència de la normalització de l'ús social del català.

En síntesi, es poden treure aquestes tres conclusions finals:

- En l'àmbit territorial, els percentatges més baixos d'ús del català es presenten en l'àmbit metropolità de Barcelona i al Camp de Tarragona, mentre que les comarques centrals i les comarques gironines, juntament amb l'àmbit de ponent, són els que manifesten un ús més elevat del català.
- En la dimensió municipal, es constata una tendència a utilitzar més la llengua catalana a mesura que disminueix la dimensió del municipi.
- I en la variable jurisdiccional, és en l'àmbit contenciós administratiu i en el laboral on es detecta un ús més elevat del català. Per contra, en l'àmbit penal es veu més reduïda la presència de la llengua catalana.

Gràfic 7. Usos lingüístics en diversos ítems.

